

NINA SKÓRSKA-KSIAŻEK

Kancelaria Prawna Tywoniuk & Partners

MARIUSZ TYWONIUK ▶

Kancelaria Prawna Tywoniuk & Partners

Wpływ zmian w procedurze dostępu do polskiego rynku pracy na współpracę gospodarczą z Ukrainą

Abstract

The conflict in Ukraine continues unabated since April 2014. At that time armed separatist attacks began (also supported by the Russian army and special forces), which strive to break the Donetsk and Lugansk districts from Ukrainian territory. This was a direct consequence of March's Pro-Russian speeches and so-called – Crimean crisis which took place after the Euromaidan Revolution. Poland remains an undisputed ally of Ukraine, representing its interests in the European forum. This attitude positively influences the migration of Ukrainians into Poland, where they are looking for employment.

The authors, aware of the above-mentioned circumstances, try to take up a rather complex subject of the impact of changes in the procedure of accessing the Polish labor market to restrictions on trade with Ukraine. They refer to a number of documents, with a view to better and more complete coverage of the topic. At the beginning the current state of affairs will be characterized and its influence on the current situation in the above field. On this basis changes are discussed and characterized and in conclusion the expected effects are indicated.

The authors address a number of problems and answers appearing in the public debate more and more often like the demand for cheap labor from Ukraine, which can be a chance, but also a challenge for the Polish labor market.

Keywords: labor market, ukrainian worker, job migration, foreigners employment, work permit, sezon work

Абстракт

Конфликт на Украине длится непрерывно от апреля 2014 года. Тем временем были основаны вооруженные бригады сепаратистов (дополнительно поддерживаемые русской армией и спецслужбами), которые стремятся отделить Донецкую и Луганскую области от Украинской территории. Это было непосредственное следствие мартовских пророссийских восстаний также так называемого крымского кризиса, которые наступили после революции на Евромайдане. Стоит добавить, что Польша остается бесспорным союзником Украины, представляя ее интересы на Европейском форуме. Такое отношение нашей страны, положительно влияет на миграцию Украинцев в Польшу, которые ищут трудоустройство на территории нашего государства. Это очевидно, поскольку в связи с выше описанным, Украина оказалась в достаточно тяжелом положении – на ее территории фактически проходит война, которая называется гибридной. Без сомнения это имеет влияние на экономику всего государства а также на рынок.

Авторы выступлений, понимая о выше описанных обстоятельствах будут пытаться поднять достаточно сложную тему о влиянии изменений в доступе к польскому рынку труда для Украины. Обратятся к ряду документов и сопоставлений, с помощью которых можно будет лучше и более расширено трактовать эту тему. На вступлении будет охарактеризовано актуальное состояние и его влияние на нынешнюю ситуацию. На этом основании возможен будет переход к обсуждению и характеристике изменений, что бы в итоге завершить, указывая на ожидаемые последствия.

Авторы будут пытаться поднять ряд проблем и ответить на вопросы, которые появляются все чаще в общественных обсуждениях, например, потребности на дешевую рабочую силу из Украины, которая может быть в то же время и шансом, но также и вызовом для польского рынка.

Ключевые слова: Рынок труда, украинские работники, рабочая миграция, трудоустройство иностранцев, разрешение на работу, сезонные работы

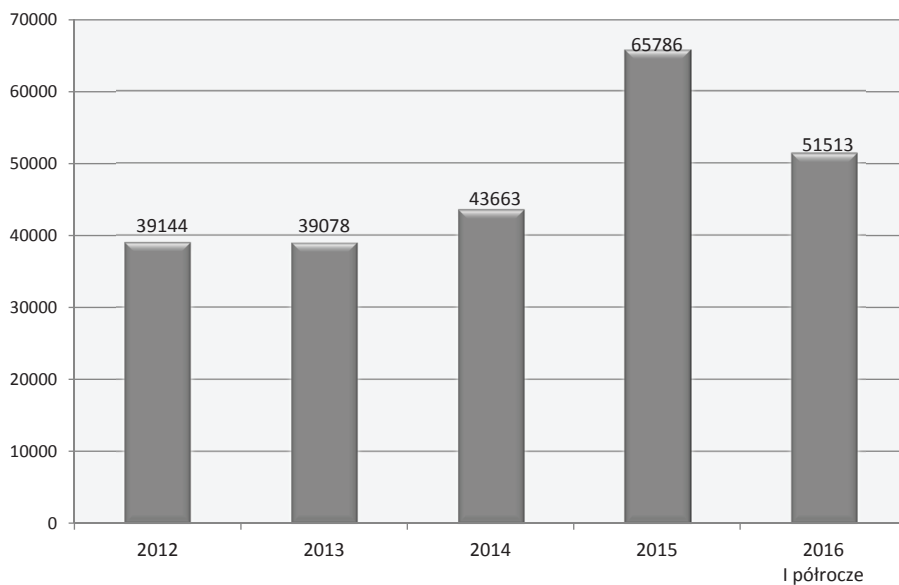
Po raz pierwszy na większą skalę globalny ruch migracyjny zaobserwować można było w Polsce po roku 1989. Wówczas, w wyniku przemian gospodarczych, politycznych i społecznych zliberalizowano zasady odnoszące się do wjazdu i pobytu cudzoziemców na terenie Polski. W dość krótkim czasie nasz kraj stał się miejscem zarówno docelowym, jak i tranzytowym dla licznych grup migrantów. W szczególności byli to obywatele byłego Związku Radzieckiego i Wietnamu, jak również obywatele Rumunii (głównie pochodzenia romskiego).

Kolejne zwiększone zainteresowanie przyjazdem do Polski wśród cudzoziemców można zaobserwować od 2008 roku. Według stanu na dzień 31 grudnia 2011 roku 100 298 osób posiadało ważne karty pobytu na terytorium RP. To o 3 218 więcej niż w 2010 roku oraz o 7 724 więcej jak w roku 2009. Warto dodać, że najwięcej z nich, bo aż 30%, wydano obywatelom Ukrainy. W samym tylko roku 2011 zezwolenie na zatrudnienie w Polsce otrzymało 40 808 cudzoziemców, co w stosunku do roku 2010, stanowiło wzrost o 3 687 osób. W powyższej perspektywie warto wskazać, że liczba zarejestrowanych oświadczeń pracodawców dotyczących zamiaru zatrudnienia obywateli krajów objętych systemem uproszczonym wyniosła w 2011 roku 259 777 (dla porównania, w roku 2010 było to 180 073). W celu wykonywania pracy zostało ponadto wydanych 209 577 wiz, z czego ponad 93% otrzymali obywatele Ukrainy, Białorusi i Rosji (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Departament Polityki Migracyjnej, Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania, Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 31 lipca 2012 roku).

Zbrojne wystąpienie separatystów, wspieranych przez rosyjską armię, zapoczątkowało w 2014 konflikt znany jako ukraińska wojna hybrydowa. Już nie tylko Krym, ale również obwód doniecki i ługański staje się możliwy do odłączenia od terytorium Ukrainy. Nasz wschodni sąsiad znalazł się w bardzo trudnej i złożonej zarazem sytuacji. Co prawda działania wojenne, prowadzone są faktycznie na stosunkowo niewielkim obszarze (w odniesieniu do całości powierzchni państwa), niemniej skutki, jakie niniejsza sytuacja za sobą pociąga, są o wiele poważniejsze. Obszar przemysłowy państwa jest w istocie zrujnowany, bardzo dotkliwe dla gospodarki jest także zablokowanie handlu z Rosją oraz znacząca dewaluacja waluty, jak również ciągłe wahania jej kursu. Czynniki te nie sprzyjają rozwojowi gospodarstwu kraju, przeciwnie – pogłębiają zapaść. W perspektywie tak znaczącej niepewności wielu Ukraińców decyduje się na wyjazd do Polski, jako najbliższego kraju wchodzącego w skład Unii Europejskiej, kraju oferującego perspektywę na poprawę dotychczasowego bytu itp.

W perspektywie przeprowadzonych powyższej rozważań można postawić dość zasadne pytanie: czy zmiany w procedurze dostępu do polskiego rynku pracy wpłyną pozytywnie na współpracę gospodarczą z Ukrainą? Aby na nie odpowiedzieć konieczne jest odwołanie się do statystyk, na podstawie których możliwe będzie lepsze i pełniejsze uchwycenie skali zjawiska.

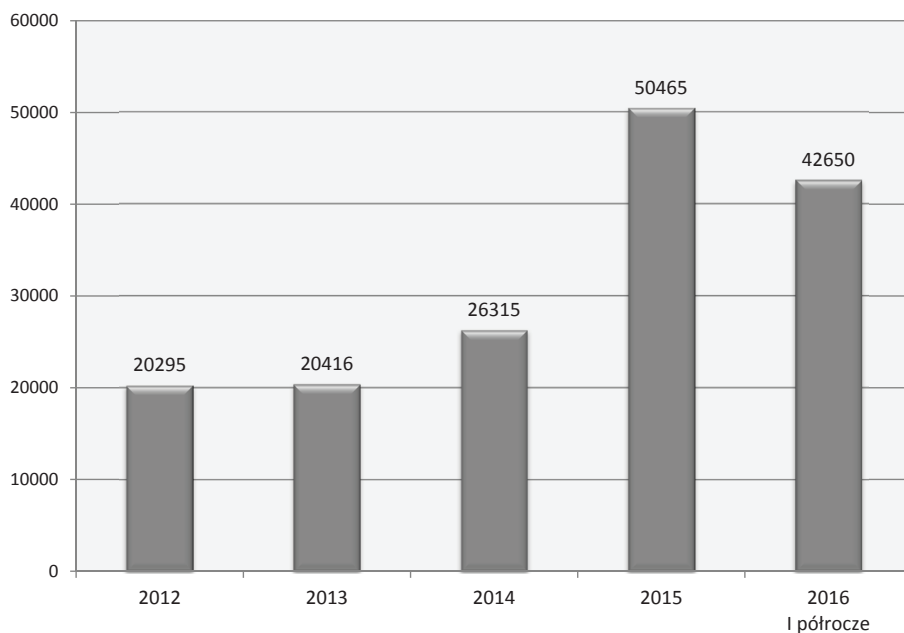
Rys. 1. Liczba wydanych zezwoleń na pracę w latach 2012–2016

Źródło: opracowanie na podstawie danych MRPiPS.

Dane wskazują, że liczba wydanych zezwoleń na pracę w Polsce, z roku na rok rośnie. Można uznać, że jest to kontynuacja trendu utrzymującego się od 2008 roku, lub szerzej od roku 1989. Warto zobaczyć, jak na tle ogólnej liczby zezwoleń pozycjonowana jest Ukraina.

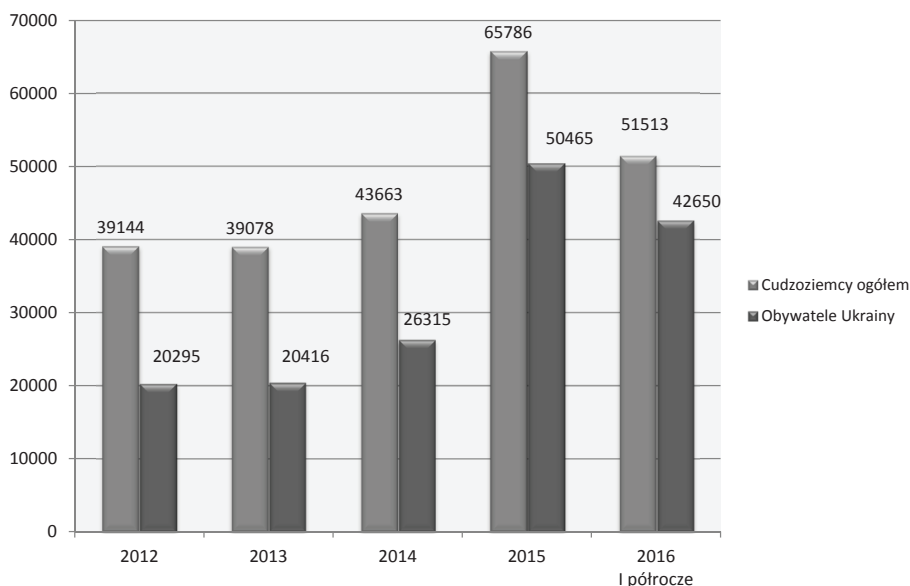
Rys. 2. Liczba wydanych zezwoleń na pracę dla obywateli Ukrainy w latach 2012–2016

Źródło: opracowanie na podstawie danych MRPiPS.

Widoczne jest, że udział obywateli Ukrainy w ogólnej liczbie zezwoleń na pracę w Polsce jest bardzo znaczący. W ramach wykresu 3 zestawiono powyższe dane dla lepszego ich zobrazowania.

Rys. 3. Zezwolenia na pracę cudzoziemców w latach 2012–2016 – zestawienie

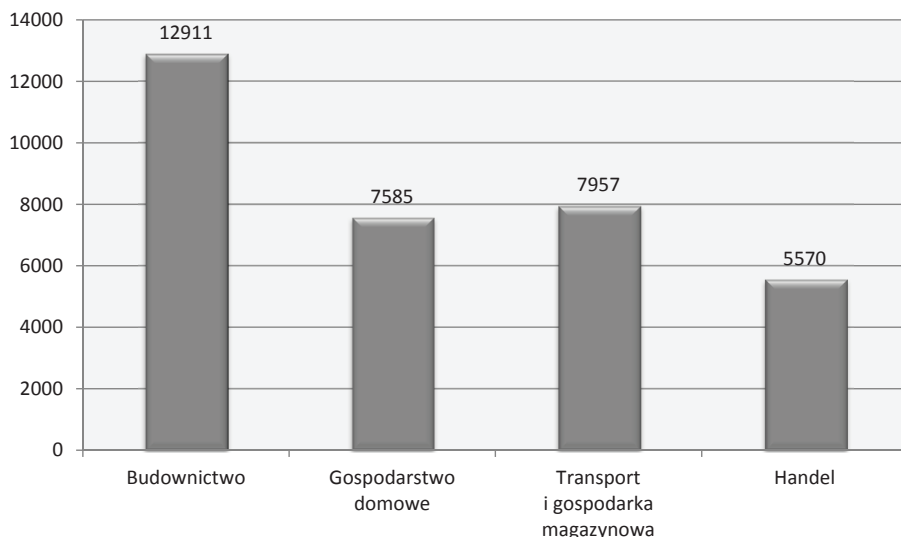

Źródło: opracowanie na podstawie danych MRPiPS.

W latach 2012–2013 udział Ukraińców, w ogólnej liczbie zezwoleń na pracę wydawanych dla cudzoziemców, plasował się w okolicach 50%. W kolejnych latach wskaźnik ten rósł. W roku 2015 ich udział sięgnął 76,7% ogółu, co obrazuje jednoznacznie, że jest to narodowość najczęściej podejmująca zatrudnienie na terenie naszego kraju. Dane za rok 2015 pokazują również, jaki wpływ na migrację ma konflikt zbrojny na terenie Ukrainy. Liczba Ukraińców w tym roku uległa faktycznemu – w odniesieniu do roku 2014 – podwojeniu.

W tym miejscu można postawić pytanie dotyczące miejsc, czy też branż, które są najczęściej wybierane przez obcokrajowców, a przy takiej dominacji na tym polu Ukraińców, można te dane z powodzeniem odnieść do powyższej populacji.

Rys. 4. Zezwolenia na pracę cudzoziemców wydane w 2015 r.
Statystyka podana według branż

Źródło: opracowanie na podstawie danych MRPiPS.

Uszczegóławiając płynące z powyższego zestawienia informacje, stwierdzić należy, że do najpopularniejszych zawodów, wśród których wydawano zezwolenie na pracę cudzoziemca w roku 2015, należeli:

- Glazurnicy;
- Kierowcy;
- Kierowcy ciągnika siodłowego;
- Kierowcy samochodu ciężarowego;
- Pomoce domowe;
- Pomocniczy robotnicy budowlani;
- Rozbieracze – wykrawacze;
- Spawacze;
- Tynkarze;
- Zbrojarze.

Dzięki dotychczasowej analiziedają się na tym etapie uchwycić pewne główne, zasadnicze stwierdzenia. Po pierwsze, udział cudzoziemców w sektorze polskiej gospodarki rośnie, od roku 2008 jest to w istocie stały

wzrost, przekładający się na rosnący udział tychże osób w sektorze gospodarczym Polski. Po drugie, znaczący odsetek wszystkich cudzoziemców pracujących w Polsce stanowią obywatele Ukrainy. Odsetek ten, w związku z zapaścią gospodarczą będącą następstwem działań wojennych, będzie jeszcze rósł, umacniając narodowość ukraińską na pozycji lidera liczby cudzoziemców pracujących w Polsce. Jak wynika z analizy danych, Ukraińcy najczęściej zatrudniani są na budowach, w branży transportowej oraz w ramach gospodarstw domowych. Mając za sobą te spostrzeżenia można przejść do zobrazowania obecnego stanu rzeczy w zakresie zasad zatrudniania cudzoziemców.

Aby móc podjąć temat główny, konieczna jest krótka charakterystyka rozwiązań związanych z legalnym zatrudnieniem cudzoziemca w Polsce. Statystyczny pracodawca, który jest zainteresowany zatrudnieniem obcokrajowca, pochodzącego z państwa nie należącego do UE/EOG musi uzyskać dla niego zezwolenie na pracę. Zezwolenie wydawane jest przez wojewodę (właściwego ze względu na siedzibę lub miejsce zamieszkania pracodawcy, bądź ze względu na miejsce wykonywania pracy). Istnieje jednak możliwość zatrudnienia cudzoziemca bez konieczności uzyskania dla niego zezwolenia na pracę. Warunkiem skorzystania z tej formy jest zarejestrowanie przez pracodawcę lub osobę fizyczną, w powiatowym urzędzie pracy (właściwym ze względu na miejsce pobytu stałego) oświadczenia o zamiarze powierzenia określonej pracy cudzoziemcowi. Warto w tym miejscu wskazać, że w Polsce bez zezwolenia pracę mogą podejmować obywatele:

- Armenii;
- Białorusi;
- Gruzji;
- Mołdawii;
- Rosji;
- Ukrainy.

Wzór oświadczenia dotyczącego zamiaru powierzenia wykonania pracy cudzoziemcowi jest powszechnie dostępny w powiatowych urzędach pracy oraz na stronie internetowej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, jak również na stronach powiatowych urzędów pracy.

Oświadczenie rejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy (PUP) powinno określać typ działalności przedsiębiorcy, w ramach której zatrud-

niony będzie cudzoziemiec (zgodnie z PKD). Powinno także określać nazwę zawodu, w ramach którego pracę cudzoziemiec będzie wykonywać (ze wskazaniem kodu zawodu według klasyfikacji zawodów i specjalności). Wskazać trzeba także miejsce wykonywania pracy, jak również datę jej rozpoczęcia oraz okres wykonywania. W oświadczeniu znaleźć się również musi rodzaj umowy zawartej z cudzoziemcem i stawka wynagrodzenia brutto. Oświadczenie zawiera postanowienie wskazujące na zapoznanie się z przepisami związanymi z pobytom i zatrudnieniem cudzoziemców, które podpisuje podmiot powierzający pracę. Należy w tym miejscu wskazać, że zarejestrowane oświadczenie jest podstawą do uzyskania przez cudzoziemca wizy pobytowej, stanowi również podstawę ubiegania się o wydanie zezwolenia na pobyt czasowy (np. jeśli cudzoziemiec przebywa już w Polsce).

Według dotychczasowych przepisów cudzoziemiec może w ciągu roku wykonywać pracę na terytorium Polski przez okres sześciu miesięcy. Półroczny okres pracy można w ciągu kolejnych 12 miesięcy przerywać, co daje pracodawcy sporą elastyczność. Jeśli okaże się bowiem, że zapotrzebowanie na danego pracownika jest większe, istnieje możliwość wystąpienia o wydanie zezwolenia na pracę. Pracodawca zatrudniający cudzoziemca ma wobec niego takie same obowiązki jak wobec Polaka. Musi on zatem dokonać zgłoszenia cudzoziemca w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych i odprowadzać za niego należne składki. Praca w ramach zarejestrowanego oświadczenia musi być ponadto wykonywana na podstawie pisemnej umowy oraz na warunkach określonych w tym oświadczeniu.

Przechodząc do genezy zakładanych zmian, wskazać należy na problemy pracodawców, w związku z aktualnymi rozwiązaniami. W roku 2015 polscy pracodawcy zarejestrowali około 800 tysięcy oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcom. Na ich podstawie pracę podjęło natomiast nie więcej niż 500 tysięcy osób (Tywoniuk, 2016, 24 listopada), stąd zasadne wydaje się postawienie pytania, z jakiego powodu pozostałe 300 tysięcy osób nie podjęło lub nie ujawniło podjęcia zatrudnienia. Należy założyć, że mogą to być osoby pracujące w tzw. szarej strefie. Oddzielnym problemem są trwające wiele miesięcy kolejki w konsulatach, jak również konieczność wdrożenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich.

Zasadnicze zmiany w ww. przepisach zakładają reformę dwóch wydawanych przez starostę (PUP) zezwoleń. Jest to, po pierwsze, zezwolenie na

pracę sezonową. Zezwolenie to dotyczy określonych sektorów, takich jak rolnictwo, gastronomia, zakwaterowanie lub turystyka. Na jego mocy wydłużono czas świadczenia pracy z sześciu, do ośmiu miesięcy w roku. O to zezwolenie będą mogli ubiegać się obywatele wszystkich państw. Nie ma w tym przypadku ograniczeń, takich jak w przypadku oświadczeń lub zezwolenia na pracę krótkoterminową.

W momencie, gdy cudzoziemiec ponownie będzie wjeżdżał do Polski w celu podjęcia pracy sezonowej (dotyczy tego samego pracodawcy) rejestrowany będzie on w systemie. Na tej podstawie obcokrajowiec będzie uprawniony do ubiegania się o uzyskanie wizy w roku wystawienia zezwolenia oraz w dwóch kolejnych latach. Należy jednak nadmienić, że warunkiem takiego trzyletniego wpisu byłoby udokumentowane, legalne zatrudnienie u tego samego pracodawcy, co najmniej raz w ciągu pięciu poprzednich lat. W takim przypadku nie byłoby konieczne przedstawienie informacji starosty o braku możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych na lokalnym rynku pracy.

Drugim zezwoleniem, dotkniętym zmianami ma być zezwolenie na pracę krótkoterminową. W odróżnieniu od pracy sezonowej, obejmuje ono wszystkie sektory gospodarki. Czas świadczenia pracy ma ulec zmianie do sześciu miesięcy w roku. Zezwolenie to ma być udzielane obywatelom krajów, które obecnie korzystają ze wzmiankowanej wcześniej procedury uproszczonej (tj. Ukrainy, Rosji, Białorusi, Mołdawii, Armenii i Gruzji). Sprecyzowane zostaną ponadto warunki, dotyczące tego, kto może ubiegać się o uzyskanie niniejszego zezwolenia. W szczególności będą to podmioty prowadzące działalność gospodarczą przez okres minimum roku (jeśli okres ten jest krótszy to wymagane będzie, by w momencie złożenia wniosku podmiot zatrudniał co najmniej jednego pracownika przez okres nie krótszy niż trzy miesiące). O powyższe zezwolenia ubiegać się również mogą podmioty prowadzące działalność statutową lub rolniczą, jak również osoby fizyczne (jeśli praca jest wykonywana na rzecz ich gospodarstwa domowego, zwłaszcza dotyczy to prac pielęgnacyjno-opiekuńczych).

W przypadku, gdy praca miałaby być kontynuowana na tych samych warunkach co dotychczas, stosowana będzie procedura zmiany terminu, bez konieczności przeprowadzania testu rynku pracy, nawet jeśli było to wcześniej wymagane. Natomiast w sytuacji, gdy istnieć będzie podejrzenie, że wskazane warunki nie są respektowane, organ wydający decyzję

będzie informował PUP i ZUS w celu przeprowadzenia kontroli. W przypadku zmiany warunków wykonywania pracy konieczna będzie ich ponowna weryfikacja. Nadmienić należy, że w przypadku zmiany warunków wykonywania pracy lub wystąpienia o przedłużenie zezwolenia cudzoziemiec będzie uprawniony do wykonywania pracy w trakcie trwającej procedury. Warto również wskazać na fakt, iż cudzoziemiec, składając wniosek wizowy, będzie musiał zadeklarować, iż posiada zakwaterowanie na czas wykonywania pracy (umowa z pracodawcą dotycząca zakwaterowania, inna umowa najmu lub oświadczenie, iż będzie posiadał odpowiednie zakwaterowanie i posiada na to wystarczające środki).

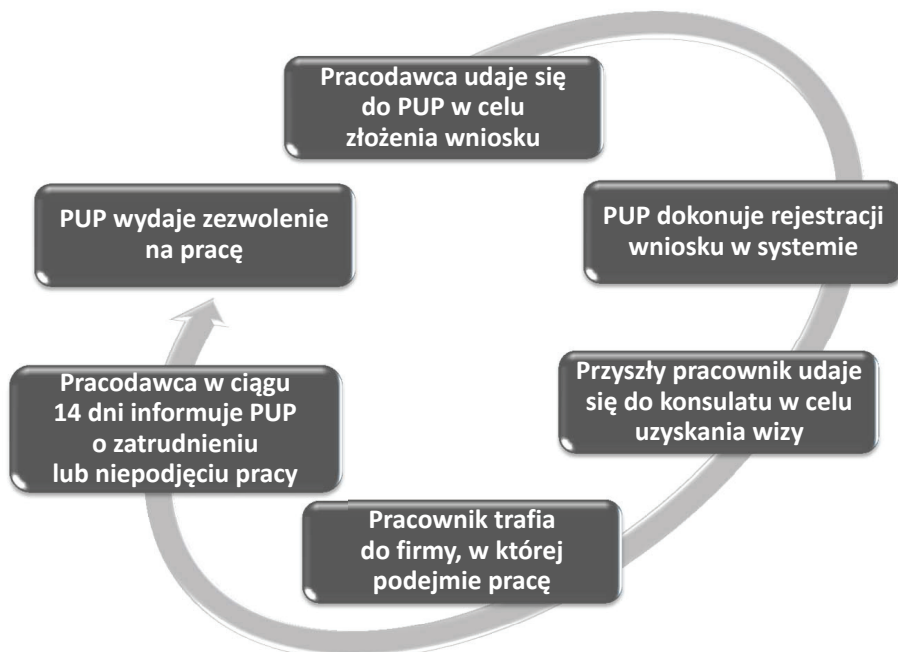
Osobną grupą zmian są rozwiązania mające na celu ograniczenie do tychczasowych nadużyć. W ramach systemu informatycznego, prowadzone ma być gromadzenie informacji na temat faktycznej rejestracji wniosków o wydanie zezwolenia w systemie informatycznym, do którego dostęp mieć będą m.in. konsulowie w ramach procedury wydawania wiz.

Wprowadzone mają być nowe przesłanki odmowy wydania oraz uchylenia zezwolenia na pracę, jeśli np. okoliczności sprawy wskazują, że wniosek o wydanie zezwolenia na pracę został złożony bez związku z rzeczywistym zamiarem powierzenia pracy cudzoziemcowi. Odnowa może być wydana również w przypadku, gdy istnieje uzasadnione podejrzenie, że zezwolenie będzie wykorzystane przez cudzoziemca w celu innym niż podjęcie pracy dla danego podmiotu. Warto w tym miejscu wskazać, że wydanie zezwolenia jest i w dalszym ciągu będzie uzależnione od uzyskania informacji starosty o braku możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych pracodawcy. Dokonanie oceny spełniania wymogów przez organ orzekający będzie miało charakter formalny. Organ będzie mógł zażądać udokumentowania kwalifikacji zawodowych cudzoziemca, jak również przebiegu do tychczasowej jego pracy. Będzie istniała możliwość porównania jej z ofertą podmiotu, złożonej w celu uzyskania informacji starosty.

Komplementariusze w spółkach komandytowych i komandytowo-akcyjnych oraz prokurenci zostaną objęci wymogiem posiadania zezwolenia na pracę na takich samych zasadach, jak członkowie zarządu w zarządach osób prawnych. Ponadto wprowadzone mają być opłaty w wysokości 30 złotych za złożenie wniosku w procedurze o wydanie zezwolenia na pracę sezonową i krótkoterminową. Obecna procedura składania oświadczenia o zamiarze powierzenia wykonywania pracy jest bezpłatna.

Procedura wydawania zezwolenia na pracę będzie wyglądała w sposób, który ująć można w ramach poniższego schematu.

Rys. 5. Przebieg procedury wydawania pozwolenia na pracę

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowując powiedzieć można, że proponowane zmiany mogą przełożyć się na zwiększony poziom zatrudnienia obcokrajowców, jak również na dłuższy czas trwania ich zatrudnienia. Można patrzeć na ten fakt, jako na czynnik pozytywny, który może wpłynąć na pobudzenie popytu na pracę. Z drugiej jednak strony możliwe jest, że udział taniej siły roboczej z Ukrainy wpłynie na obniżenie płac w ramach danego zawodu, czy też szerzej – branży, co w efekcie może przełożyć się na brak stabilności zatrudnienia dla polskich pracowników (Smith, Edmonston, 1997).

W ramach niniejszego opracowania podjęta została próba określenia zapotrzebowania oraz faktycznego zatrudnienia cudzoziemców w Polsce. Pomimo wielu źródeł informacji statystycznych, jest to zadanie dość trud-

ne, ponieważ brak jest jednoznacznych danych o zatrudnionych w tzw. szarej strefie. Zaznaczone zostało jednak, że liczba ta oscylować może nawet w granicach 300 tysięcy osób (Kaczmarczyk, 2008).

Po dwóch dekadach transformacji ustrojowej w Polsce migracje zagraniczne nie odgrywają istotnej roli w polskim społeczeństwie, z uwagi na stosunkowo niewielką ich skalę. Z drugiej jednak strony, zwłaszcza w ostatnich latach, bardzo wyraźnie wzrosło ich znaczenie na polskim rynku pracy. Biorąc pod uwagę prognozowane zmiany struktury demograficznej Polski, a także przewidywane zmiany społeczno-ekonomiczne, można założyć, że tendencja ta będzie się utrzymywać. W niedługim czasie Polska może potrzebować istotnego wzmocnienia podaży pracy. W tej perspektywie znaczącą rolę mogą odegrać cudzoziemcy, w szczególności Ukraińcy jako najliczniejsza grupa obcokrajowców podejmująca pracę na terenie Polski. W tym kontekście zmiany w procedurze dostępu do polskiego rynku pracy, nie powinny w znaczący sposób wpłynąć na współpracę gospodarczą z Ukrainą, mogą jednak przełożyć się na zwiększony udział ukraińskich pracowników na polskim rynku pracy. Jest to jednocześnie szansa, jak również wyzwanie, przed którym staje obecnie Polska.

Reasumując, należy stwierdzić, że polska polityka migracyjna powinna być w większym stopniu podporządkowana prymatowi rynku pracy i jego potrzebom. Udział Ukraińców na polskim rynku pracy traktować trzeba głównie jako szansę rozwoju. W tym celu konieczne są dalsze działania na polu zmian, tak aby stały się one w swoisty sposób proaktywne, tj. implementujące optymalne rozwiązania z punktu widzenia rozwoju gospodarczego kraju.

MGR NINA SKÓRSKA-KSIĄŻEK

Kancelaria Prawna Tywoniuk & Partners
ul. Trembeckiego 11a
35-234 Rzeszów
n.skorska@tywoniuk.com.pl

MGR MARIUSZ TYWONIUK

Kancelaria Prawna Tywoniuk & Partners
ul. Trembeckiego 11a
35-234 Rzeszów
m.tywoniuk@tywoniuk.com.pl

Bibliografia

- Iglicka K.,(2000), Ethnic Division of Emerging Foreign Markets During the Transition Period in Poland, *Europe-Asia Studies*, 7., 1237-1255.
- Kaczmarczyk P., (2008), *Cudzoziemscy pracownicy w Polsce – skala, struktura, znaczenie dla polskiego rynku pracy* [w:] P. Kaczmarczyk, M. Okólski (red.), *Polityka migracyjna jako instrument promocji zatrudnienia i ograniczania bezrobocia*, Warszawa: OBM UW.
- Kaczmarczyk P., Okólski M. (red.), (2008), *Polityka migracyjna jako instrument promocji zatrudnienia i ograniczania bezrobocia*, Warszawa: OBM UW.
- Kałuża-Kopias D., (2016). Imigranci na polskim rynku pracy według statystyk MPiPS, *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, 258, 17-28.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Departament Polityki Migracyjnej, *Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania*, Dokument przyjęty przez Radę Ministrów (2012, 31 lipca).
- Projekt rozporządzenia MRPiPS w sprawie państw, do których obywatele stosuje się niektóre przepisy dotyczące zezwolenia na pracę sezonową oraz przepisy dotyczące zezwolenia na pracę krótkoterminową.
- Projekt rozporządzenia MRPiPS w sprawie podklas działalności według klasyfikacji PKD, w których wydawane są zezwolenia na pracę sezonową cudzoziemca.
- Projekt rozporządzenia MRPiPS w sprawie wydawania zezwolenia na pracę cudzoziemca.
- Projekt rozporządzenia MRPiPS zmieniającego rozporządzenie w sprawie wysokości wpłaty dokonywanej w związku ze złożeniem wniosku o wydanie zezwolenia na pracę cudzoziemca.
- Projekt rozporządzenia MRPiPS zmieniającego rozporządzenie w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę.
- Projekt rozporządzenia MRPiPS zmieniającego rozporządzenie w sprawie określenia przypadków, w których zezwolenie na pracę cudzoziemca jest wydawane bez względu na szczegółowe warunki wydawania zezwoleń na pracę cudzoziemców.

- Projekt rozporządzenia MRPiPS zmieniającego rozporządzenie w sprawie wiz dla cudzoziemców.
- Projekt ustawy o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw (2016, 18 lipca).
- Smith J. P., Edmonston B., (1997). *The New Americans: Economic, Demographic and Fiscal Effects of Immigration*, Washington 1997: National Academy Press.
- Tywoniuk M., (2016, 24 listopada). *Planowane zmiany w dostępie cudzoziemców do polskiego rynku pracy*, Prelekcja, Sympozjum Radomsko.
- Wysińska K., Karpiński Z. (2011). Ekonomia imigracji – imigranci na polskim rynku pracy, *Analizy Raporty Ekspertyzy*, 6, 3–29.
- Załączniki do projektu rozporządzenia MRPiPS w sprawie wydawania zezwolenia na pracę cudzoziemca.